

Araştırma Teknikleri ve Seminer

Öğr. Gör. Bülent TURAN

Genel çerçeve

- Araştırma Teknikleri ve Semineri;
Araştırma yöntemlerindeki farklı anlayışları, yaygın olarak kullanılan araştırma tekniklerini, araştırma basamaklarını, veri toplama ve analizini, yorumunu, rapor yazma esaslarını, kaynakça ve dipnot gösterme tekniklerini kapsamaktadır.

Temel Amaç

Araştırma sürecini (sorun belirleme, veri toplama, veri analizi ve sonuçları yorumlama) incelemek, belli başlı bilimsel araştırma yöntemlerini (deneysel yöntem, betimleme yöntemi, tarihi yöntem vb.) gözden geçirmek ve belirli bir konu hakkında araştırma yapabilmek için gereken literatür bulma, veri toplama, verileri değerlendirme ve rapor yazma tekniklerini anlatmaktır.

- Araştırma yapılacak konuda, amacı ortaya tam koyabilmek, çalışmanın önemini vurgulamak,
- Bilimsel araştırma teknikleri doğrultusunda, seçilen konu üzerinde araştırma yaparak, değişik kaynaklardan veri toplamak ve elde edilen verileri doğru olarak analiz edebilmek.

•Seçtiği konuyla ilgili kaynak taraması yapabilmek

1. Konuyla ilgili kaynak eser ve kişileri belirleyip yazma
2. Kaynak taraması için uygun bir plân hazırlama
3. Kütüphane çalışmalarında katalog kullanma
4. Yararlandığı kaynak ve kişilerden elde ettiği bilgileri not ve fişlere yazma
5. Basın yayın organlarını takip ederek konuya ilişkin bilgileri toplama
- 6- İnternet'ten araştırma yapma

•Araştırma konusuna uygun amaç, önem, varsayım, sınırlılık ve tanımları yazabilmek

1. Araştırma konusuna uygun olarak araştırmanın amacını yazma
2. Araştırma konusuna göre araştırmanın önemini yazma
3. Araştırmanın dayandığı temelleri yazma
4. Araştırma konusunun sınırlılıklarını yazma
5. Araştırma konusuna uygun tanımları yazma

•Araştırma verileri üzerinde temel istatistiksel işlemler ve çözümler yapabilmek

1. Elde ettiği verileri amacına uygun olarak sınıflayıp yazma
2. Sınıflandırdığı veriler üzerinde gerekli olan istatistiksel işlemleri yapma
3. Verileri tablo halinde gösterme
4. Sonuçları kontrol etme

•Bulguların yorumlanması ile ilgili özellikleri açıklayabilmek

1. Bulguların nasıl yorumlanacağını yazma
2. Yorumlamada dikkat edilmesi gereken özellikleri yazma
3. Bulguların yorumlanmasını örnek vererek açıklama

•Araştırmada elde ettiği bulguları yorumlayabilmek

1. İstatistiksel tekniklerle elde ettiği bulguları yazma
2. Bulgular doğrultusunda yorumunu yazma
3. Yaptığı yorumun doğruluğunu tabloya göre kontrol ederek yazma

•Araştırma sonucuna göre öneriler geliştirebilmek

1. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak gerçekleştirilebilecek öneriler yazma
2. Bu önerileri önemine göre sıralayıp yazma

•Yaptığı araştırmayla ilgili özet yazabilmek

1. Araştırmanın tüm aşamalarını özetleyerek yazma
2. Yazdığı özeti, araştırmanın ilgili bölümüne yerleştirme

Bir araştırma iki evreden oluşur.

1.Araştırma Teknikleri (Araştırmanın Amacı ve Önemi, Veri Toplama Teknikleri)

2.Araştırma Teknikleri (Rapor Yazma Teknikleri)

Bilgi Nedir?

Bilme, öğrenme süreci ve işleminin konusu ya da nesnesi

Bilgi ile ilgili başka tanımlamalar:

- Halihazırda bildiğimiz şey
- Halihazırda bildiğimizi sandığımız şey

Bilgi edinme yolları

- Araştırma, Bilim
- Alternatifler
 - otorite
 - gelenekler
 - sağduyu
 - medya araçları
 - kişisel deneyimler

Bilgi edinme yolları

Otorite

- kaynaktan alınan bilgileri doğru kabul ettiğinizde bilgi kaybı
- karar vermede otorite'yi kullanmanın

avantajları:

- çabuk
- basit
- ucuz

dezavantajları:

- otorite ?
- doğruluk ?
- yanlış yönlendirme ?

Bilgi edinme yolları

Gelenekler

- gelenekler mesleki güçlükler, kararlar için yararlı mıdır?
- önyargılar içerir, zamanla geçerliklerini yitirebilir

Bilgi edinme yolları

Sağduyu

- herkesin inandığı ve anlamlı (mantıklı) gelen bir şeye inanma
- günlük yaşamda yararlı ama genelde
 - çelişkili fikirler
 - hatalar
 - yanlış bilgiler
 - önyargılar

İçerir

Bilgi edinme yolları

Medya Araçları

- toplum ve dünyadan bilgi alma
- olaylar ve kişileri tanıma

Manipüle edilebilir / güvenmek zor

Bilgi edinme yolları

Kişisel Deneyimler

- "görmek inanmaktır"
- yaşadıklarımız, deneyimlerimiz
- yanlış sonuçlar
 - gereğinden fazla genelleştirme
 - seçici gözlem
 - gözlemi erken sonlandırma
 - hale etkisi (Bir özellikten genel yargı çıkarma)

Bilim

Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen ve gözlem ve gözleme dayalı akıl yürütme yoluyla dünyayı tanımlayan bilimdir.

Bilimsel Bilgi

Bilimsel bilgi , bilimsel metotlarla elde edilen bilgi türüdür.Bilimsel yöntemler akıl deney ve gözlemlere dayanmaktadır. Bir bilginin bilimsel olabilmesi için yöntemsel olması gerekir.

Bilimsel bilgi objektif, sistemli, tutarlı ve eleştiriye açık bilgidir.

Bilimsel bilgiyi büyü, fal, edebiyat ya da sanat gibi bilgi türlerinden ayıran temel özellik bilimsel bilginin konusunun ampirik (görgül) ve nesnel gerçeklik olmasıdır. Görgüllük bilginin konusunu oluşturan olay ya da nesnelere gözlemlenebilir olması anlamına gelir.

Bilimsel Yöntem

-Bilimsel bilgi üretme yolu

-Bilimin süreç yönü bilim topluluğunun kullandığı

- fikirler
- kurallar
- teknikler
- yaklaşımlara karşılık gelen bir terim (Neuman, 1997)

Araştırma

- Bilimsel yöntemi kullanarak bilimsel bilgi elde etmek
- Bilimsel yöntem uygulaması

Araştırmanın amaçları

- Olayların tanımlanması,sınıflanması
- Olaylar arasındaki ilişkileri bulmak
- Olayları anlamak ve açıklamak
- Olayların önceden tahmin edilmesi
- Olayların kontrolü
- İlişkilerin içindeki sebepleri incelemek

Araştırmanın özellikleri

- Araştırma problem çözmeyi amaçlar
- Problemlere güvenilir çözümler bulmalıdır
- Gözlenebilir, ölçülebilir verilere dayalı olmalıdır
- Yapılan gözlem ve tanımlar doğru olmalıdır
- Yapılan araştırmada kişisel yanlılık yok edilmelidir.
- Araştırmalar kayıt altına alınmalıdır.

İyi bir araştırma konusunun özellikleri

- 1.**Araştırılabilir olmak (Somut):** Konu hakkında veri toplanabilmeli ve toplanan veriler analiz edilebilmelidir. *İşyerinde uyuşturucu kullanımı ya da işletmelerin stratejileri, finansal durumları, üst yönetimin kararları, özel hayat ve aile içi ilişkiler vb gibi konularda araştırılabilirlik sıkıntısı olduğundan iyi bir konu değildir.*
- 2.**Uygulama veya kuramsal anlamlılık:** Ya piyasadaki işletmelerin sorunlarına çözüm olacak ya da bir teorideki boşluğu doldurmaya yarayacak olmalıdır.
- 3.**Özgünlük:** *Yeni bir şey ortaya koyan çalışmalardır.*
- 4.**Kişisel yetenek ve imkanlara uygundur.**
- 5.**Değerlendirme heyetinin beklentileriyle uyum:** Eğer araştırma üniversite gibi bir eğitimin parçası ise değerlendiricilerin ya da jüri'nin beklentilerini karşılamalıdır.

Bilimsel araştırmada verilen bir araştırma konusu;

- Bilimsel araştırma yöntemlerine uygun olarak yürütebilmek,
- Araştırma sonucuna uygun çözüm önerileri geliştirebilmek,
- Araştırma konusuna ait çözüm önerilerini analiz edebilmek,
- Bilimsel kurallara uygun olarak rapor edebilmek,
- Araştırma konusuna uygun amaç, önem, varsayım, sınırlılık ve tanımları yazabilmek,
- Araştırma amacına uygun veri toplama aracını uygulayabilmek,
- Araştırma verileri üzerinde temel istatistiksel işlemler ve çözümlenmeler yapabilmek,

Bilimsel araştırmada verilen bir araştırma konusu;

- Bulguların yorumlanması ile ilgili özellikleri açıklayabilmek,
- Araştırmada elde edilen bulguları yorumlayabilmek,
- Araştırma sonucuna göre öneriler geliştirebilmek,
- Yapılan araştırmayla ilgili özet yazabilmek,
- Araştırma raporunun yazımında dikkat edilmesi gereken kuralları açıklayabilmek,
- Kurallarına uygun olarak raporlaştırabilmek,

gerekmektedir.

Araştırmacıyı güdüleyen motifler

- Merak
- Problem
- Eldeki veriler
- Teknik olanaklar: ekipman, malzeme
- Ekonomik kaynak
- Güncel yaklaşımlar

Araştırmada Veri Toplama

- 1.Belgesel tarama (kütüphane)
- 2.Gözlem
- 3.Görüşme
- 4.Yazışma
- 5.Internet

görüşme

önceden belirlenmiş, ciddi bir amaç için yapılan, soru so

- Sıkı yapılandırılmış
herkese önceden belirlenen aynı sorular
- Gevşek yapılandırılmış
bazı açık uçlu sorular vardır bazı konularda derinleşilir
- Yapılandırılmamış
sorular serbest, istenilen konuda derinleşilir, yanıtlar yönlendiricidir

Olumlu

- Esneklik
- Yanıt oranı
- Sözel olmayan davranış
- Ortam üzerindeki kontrol
- Soruların sırası
- Anlık tepki
- Veri kaynağının onaylanması
- Tamlik
- Derinlemesine bilgi

Olumsuz

- Maliyet
- Zaman
- Olası yanlılık
- Kayıtlı ve yazılı bilgileri kullanamama
- Zaman ayırma güçlüğü
- Gizliliğin kaybı
- Soru standardının olmayışı
- Bireylere ulaşmada güçlük

Gözlem

Herhangi bir ortam ya da kurumda oluşan davranışı ayr

- ayrıntılı
- kapsamlı
- zamana yayılmış

Gözlem türleri

- 2 boyutu var
- gözlem ortamı
 - doğal
 - yapay
 - araştırmacının yapısal kararları
 - Yapılandırılmış
 - yapılandırılmamış

gözlem türleri

Ortamın kendisiyle ilgili yapı

Ortama ilişkin yapı

Doğal ortam (Alan çalışması)

Yapay ortam (Laboratuvar çalışması)

yapılandırılmamış

Tür 1: Tamamen yapılandırılmamış alan çalışması (araştırmacının katıldığı)

Tür 3: Yapılandırılmamış laboratuvar çalışması (araştırmacının dışarıda kaldığı)

yapılandırılmış

Tür 2: Yapılandırılmış alan çalışması (araştırmacının dışarıda kaldığı)

Tür 4: Tamamen : yapılandırılmış laboratuvar gözlemi (araştırmacının dışarıda kaldığı)

Gözlemle veri toplama teknikleri

- yazılı tasvirler
- video kayıtları
- fotoğraf ve malzemeler
- yazılı kaynaklar

Güçlü yanları

- sözel olmayan davranış
- oğal çevre
- uzun süreli analiz

Zayıf yönleri

- kontrolün olmaması
- sayısallaştırma güçlüğü
- örneklem küçüklüğü
- alana giriş güçlüğü
- gizliliğin ortadan kalkması

doküman inceleme

araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bil

Diğer dokümanlar

- film
- video
- fotoğraf

Olumlu

- kolay ulaşılamayacak özneler
- tepkisellik olmaması
- uzun süreli analiz
- örneklem büyüklüğü
- bireysellik ve özgünlük
- görece düşük maliyet
- nitelik

Olumsuz

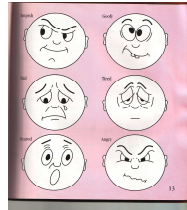
- olası yanlılık
- seçilmişlik
- eksiklik ulaşılabirlik
- örneklem yanlılığı
- sınırlı sözel olmayan davranış
- standart format yokluğu
- kodlama zorluğu

Başlıca iki araştırma metodolojisi (Yöntem bilimi) vardır

•Niceliksel araştırma
Kantitatif
(quantitative research)

•Niteliksel araştırma
Kalitatif
(qualitative research)

•Nitel araştırma Niçin? Nasıl? Ne şekilde sorularına yanıt arar.

•Nicel araştırma Ne kadar? Ne miktarda? Ne kadar sık, Ne kadar yaygın? sorularına yanıt arar.

Bilimsel Araştırmada Temel Kavramlar

- Hipotez
- Değişken
- Tümdengelim ve Tümevarım

Hipotez (Denence)

Değişkenler arasındaki ilişkileri belirten, test edilebilir önermelerdir (ifadelerdir).

- Sıfır Hipotezi (H₀):** İki değişken arasında önemli bir ilişki bulunmadığını ya da gruplar arasında önemli bir farkın bulunmadığını belirten hipotezdir. (*Birbirinden önemli derecede farklı değildir*)
- H₀:Adidas ve Nike marka ayakkabıların ortalama dayanma süreleri birbirine eşittir.

- Alternatif Hipotez:** İki değişken arasında önemli bir ilişki bulunduğunu ya da gruplar arasında önemli bir fark olduğunu belirten hipotezlerdir.

"Adidas marka ayakkabıların ortalama dayanma süresi NIKE marka ayakkabılara göre daha yüksektir"

- "Eğerli" Hipotez:**

"Eğer çalışanlar sağlıklı ise daha az hasta olurlar"

- Yön belirten hipotez:**

"İşte karşılaşılan stres yüksek olursa çalışanların iş tatmini daha düşük olur"

"Kadınlar erkeklere göre daha kolay motive olurlar"

- Yön belirtmeyen hipotez:**

"Çalışanların yaş düzeyleri ile iş tatmin düzeyleri arasında önemli bir ilişki vardır"
"Amerikalı ve Asyalı çalışanlar arasında iş etik değerleri bakımında bir farklılık vardır"

İyi bir hipotezin özellikleri

- Kuramsal bir temele dayanmalıdır
- Bilinlenlerle ciddi çelişkinin olmaması gerekir
- Değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlamalıdır
- Test edilebilir olmalıdır

Değişken

Herhangi bir olgu ya da şeye ait, birden çok değer alabilen bir özellik veya kavram demektir.

Değişkenler

Bağımsız değişken
Araştırma problemini ve kişi özellikleri etkileyen, değişmez çevre

Bağımlı değişken
Bağımsız değişkenin etkisinin araştırıldığı, ona göre değişen özellikler

Ara değişken
Gözlenebilir değişkenlerin gerisinde kalan değişkenler

Tümdengelim - Tümevarım

- Tekil olaylardan yola çıkarak bir genellemeye ulaşma yaklaşımına TÜMEVARIM yaklaşımı denir.
- Doğru kabul edilen bir genellemeden (teoriden) yola çıkarak tekil olayların alacağı şeklin kararlaştırıldığı yaklaşım TÜMEVARIM yaklaşımıdır.

Araştırma Sürecinin Aşamaları

- Güçlüğün seçilmesi,
- Problemin tanımlanması
- Probleme ilişkin olası çözümlerin ortaya konulması (denenceler)
- Verilerin toplanması – Kaynak Taraması
- Verilerin çözümlenmesi
- Sonuç,yargı ve raporlaştırma

ARAŞTIRMA SÜRECİ

ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ: RAPOR YAZMA TEKNİKLERİ

I- Araştırma raporunun yazılmasında temel kurallar

- 1-Bilimsel kurallar
- 2-İçerik ile ilgili kurallar
 - a-Alıntılarının kullanılması
 - b-Dipnotların yazılması
 - Kaynak belirtme amaçlı dipnot
 - Ek bilgi verme amaçlı dipnot

II-Araştırma raporunun yazılması

1-Ön bölüm

- a-Başlık sayfası
- b-Önsöz
- c-içindekiler
- d-Listeler

2-Ana bölüm/Metin

- Özet
- a-Giriş
 - Problem
 - Amaç
 - Önem
 - Sınırlılıklar
 - Tanımlar
- b-Kaynak araştırması
- c-Materyal ve yöntem
 - Evren ve örneklem
 - Araştırma modeli
 - Veriler ve toplanması
 - Verilerin işlenmesi
- d-Araştırma sonuçları
- e-Tartışma
- f-Sonuç
- g-Öneriler

3-Arka bölüm

- a-Ekler
- b-Kaynaklar listesi

ARAŞTIRMALARDA KAYNAK GÖSTERME TEKNİKLERİ

- Alıntı Yapılırken Dikkat Edilecek Hususlar
- Kaynak Göstermenin Zorunlu Olduğu/Olmadığı Durumlar
- Metin İçerisinde Kaynak Gösterme
- Kaynakça Listesini Sıralama veya Gruplama
- Kaynakça Gösterme Yöntemleri

GİRİŞ

- Niçin kaynak gösterilmeli?
 - Başkalarının emeğine saygı
 - Atıfta bulunacak diğer araştırmacıları yanlış yönlendirmeme
 - Yasal zorunluluklar

ALINTI YAPILIRKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

• Doğrudan Alıntılar

Kelimesi kelimesine aynen yapılan alıntılardır ve **çift tırnak (".....") işareti içerisine metin yazılır.**

Örnek: Yıldırım (1966, 21)'a göre, hipotez "araştırmacıya bir nevi ışık tutma niteliği taşıyorsa değerli sayılmalıdır."

• Dolaylı Alıntılar

Alıntı yapılan metin eğer birebir kaynakla aynı değilse, yazar kendi cümleleriyle ifade ediyorsa, alıntı yapılan kısım tırnak içine alınmaz ya da sıkıştırılmış paragraf gibi özel biçimler kullanılmaz; ancak kaynak göstermek zorunludur.

KAYNAK GÖSTERMENİN ZORUNLU OLDUĞU DURUMLAR

- Başkasının eserinden bir aktarma yapılmış ise,
- Başkasının bulunduğu yöntem, sonuç veya amaçtan faydalanılmış ise,
- Başkasının eserinden rakam, katsayı, şekil, grafik, resim vb. alınarak kullanılmış ise,
- Az veya çok başkasının eserinden esinlenilmiş ise,
- Yukarıdakilerin dışında başkasının eserinden doğrudan ve dolaylı olarak faydalanılmış ise yararlanılan **kaynakların bildirilmesi zorunludur.**

KAYNAK GÖSTERMEYİ GEREKTİRMEYEN DURUMLAR

- Genel kurallar, prensipler veya uygulamalar konusunda kaynak göstermeye gerek yoktur.
Örneğin, "yardımseverlik bir erdemdir" ifadesinde kaynak göstermeye gerek yoktur.
- Herkesin bildiği, açık ve seçik olarak fark edilen bilgiler için kaynak göstermeye gerek yoktur.
Örneğin, "Almanya Avrupa Birliğinin en güçlü ekonomisine sahip ülkelerinden biridir" ifadesinde kaynak göstermeye gerek yoktur.

KAYNAK NEREDE GÖSTERİLİR?

- DİPNOTU şeklinde aynı sayfanın sonunda
- Cümle içerisinde veya cümle sonunda
- Kitap veya makalenin sonunda
- Bölüm sonlarında Kaynakça Listesi
- Kitap veya makalenin sonunda Kaynakça Listesi

Bu alternatiflerden bir veya bir kaçının yayınlanacağı derginin veya kitabın yayın politikalarına; veya ödevlerde ise öğretmenin tercihleri doğrultusunda yapılır.

METİN İÇERİSİNDE KAYNAK GÖSTERME ŞEKİLLERİ

- Dipnotu Yöntemi
- Soyadı, Tarih ve Sayfa Yöntemi
- Soyadı ve Tarih Yöntemi
- Numaralama Yöntemi

Dipnotu Halinde Kaynak Gösterme Yöntemi

Dipnotu halinde kaynak gösterirken, ilgili kısma veya cümle sonuna parantez içerisinde bir rakam yazılır ve aşağıda sayfanın en altına çizgi ile ayrılmış bölgeye metinde verilen numaranın aynısı eklenerek yazarın soyadı, adı, kitap/makale başlığı, yayıncı, yayın yeri, yayın tarihi ve sayfa numarası gibi tüm bilgiler verilir¹.

Örnek: [1] Arıkan, Rauf, (2005), Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama, Asil Yayın Dağıtım, 5. Baskı, Ankara.

- **Soyadı, Tarih ve Sayfa Yöntemi**
Örnek: Hipotez "araştırmacıya bir nevi ışık tutma niteliği taşıyorsa değerli sayılmalıdır" (Yıldırım,1966,21).
- **Soyadı ve Tarih Yöntemi**
Örnek: Hipotez "araştırmacıya bir nevi ışık tutma niteliği taşıyorsa değerli sayılmalıdır" (Yıldırım,1966).
- **Numaralama Yöntemi**
Örnek: Anket sorularının düzenlenmesinde soru sayısı kadar soru sırası da önemlidir (34)

KAYNAKÇA LİSTESİNİ SIRALAMA VEYA GRUPLAMA

1. Yazarın Soyadına Göre Sıralama
2. Kaynak Türlerine Göre Sıralama (Kitaplar, Dergiler, Tezler vb. şeklinde)

KAYNAKÇA LİSTESİ

- Nerede yer alır?
Yazının metin kısmından hemen sonra Ekler kısmından hemen önce yer alır.
- Kaynağın türüne göre bir gösterim şekli vardır.
- Ancak bazı yayıncı kuruluşlar Kaynakça Listesinde ayrı bir gösterim şekli isteyebilir.

- Hazırladığınız çalışmalarda bilgiyi nereden aldığınızı mutlaka yazınız.

- Bu şekilde davranmanız, ödevinizin **değerini azaltmayacak**, tam tersine ödevinizi daha da **değerli kılacaktır**.

Bu sununun hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar;

- Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK ve ark. "Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri"
- Doç.Dr. Kazım DEVELİOĞLU, Ders Notları
- Yard. Doç. Dr. Ayşe Hilal BATI, Ders Sunuları
- Yrd. Doç. Dr. Serkan HAZAR, Ders Sunuları,
- Dr. Nejla CAN GÜLER, Ders Sunuları